

Titova Jugoslavija

V svojem razgovoru z angleškimi in ameriškimi novinarji je maršal Tito govoril o doseženih vojaških in političnih uspehih, o perspektivah bodočega vojaškega razvoja v Jugoslaviji in o osnovah notranje in zunanje politike nove Jugoslavije.

Posebno je maršal Tito poudaril dejstvo, da je narodno osvobodilna borba združila vse poštene rodoljube vseh narodov Jugoslavije in da so narodi Jugoslavije v sveti domovinski vojni združeni tako kot še nikoli ter da vsak narod daje vse iz sebe za skupno zmago. Narodi Jugoslavije se bodo borili do svoje osvoboditve. Toda če bodo dosegli to osvoboditev pred popolnim porazom Nemcev ter vseh osvajalcev, se bodo borili narodi Jugoslavije skupaj z zavezniki do popolnega Hitlerjevega poraza. S tem je maršal Tito izrazil prepričanje vseh narodov Jugoslavije, da ni mogoče govoriti prej o resnični in tajni svobodi, dokler ne bo hitlerjovska zver ležala poražena, tako da bo za vse večne čase uničena.

O bodoči ureditvi Jugoslavije je rekel maršal Jugoslavije tov. Tito:

Osvobodilno gibanje v Jugoslaviji hoče ustvariti enakopravno federativno Jugoslavijo, v kateri bodo vsi narodi uživali vse narodne pravice ter bodo lahko v svojih mejah organizirali življenje po svoji volji. To gibanje hoče pravo demokratično Jugoslavijo, ki se že gradi in ki v njeni graditvi sodelujejo tisti, ki se bore za svobodo in neodvisnost dežele.

Demokratična federativna Jugoslavija ni nek papirnat načrt bodočnosti, ki se bo urejala šele po končani vojni. Narodi Jugoslavije nočejo doživeti še enega leta 1918. V teku borbe že danes, obenem ko osvobajamo našo domovino, jo že gradimo. Pravico do graditve oblasti v novi državi imajo vsi tisti in samo tisti, ki sodelujejo v borbi za njeno svobodo in neodvisnost.

Maršal Jugoslavije tovariš Tito pa je tudi poudaril, da bo svobodna bodočnost Jugoslavije trdno povezana s prijateljstvom med vsemi sosednjimi narodi na Balkanu in srednji Evropi. Tako prijateljstvo in pomoč pa bosta

Štajerska v plamenu narodno osvobodilne borbe

Príhod XIV. divízie na Štajersko je močno okrepil naš vojaški in politični položaj na Štajerskem. Zaprósili smo tovaríša Avblja Víktorja-Rudíja, namestníka polítkomísarja Glavnega štaba NOV in PO Sloveníje, kí je bil s XIV. divízíje na Štajerskem, da nam je odgovoril na nekatera vprašanja, kí se tíčejo Štajerske.

V čem je vojaški pomen prihoda XIV. divízie na Štajersko?

Leta 1942. sta tov. generalmajor Stane in polkovnik Tomaž, sečlanja komandant in načelnik Glavnega štaba, odšla z II. Grupo preko Gorenjske na Štajersko. Nemci so bili tedaj na višku svoje moči. Pionirji pa tizanstva na Štajerskem so se morali boriti z velikimi težavami, toča z železno voljo in vztrajnostjo so vzdržali in tako postavili trdne temelje partizanstvu na Štajerskem. Pohod II. Grupe se mi zdi kot predhodnica XIV. divízie, ki danes ob spremenjenih, za nas zdaleka ugodnejših prilikah izpolnjuje to, česar niso mogli do kraja izvršiti naši predhodniki.

Pohod XIV. divízie na Štajersko ima velik vojaški in politični pomen za celotni razvoj narodno osvobodilnega gibanja v vsej Sloveniji.

Preko Štajerske vodijo vse prometne žile, ki so okupatorju potrebne za vzdrževanje zvez z bojiščem v Italiji in z vsem Balkanom. Trbovlje, Mežca in mnogi ostali rudniki, močno razvita industrija — vse to služi nemški vojni mašini. Hitler izkorišča živo silo Štajerske tako na frontah kakor v fabrikah in rudnikih. S svojimi operacijami na Štajerskem bije naša vojska sovražnika na tistem mestu okupiranega ozemlja, kjer je vojaško in politično najbolj občutljiv, kjer mu moremo najbolj škodovati.

možni le, če bo tudi v teh deželah vladala demokracija in svoboda — to je maršal Tito še posebej poudaril.

Poleg prijateljskih odnosov do sosednjih narodov pa bo bodoča zunanja politika Jugoslavije usmerjena na prav tako sodelovanje z velikimi zaveznicami Anglije, Sovjetsko Zvezo in Ameriko, kakor se je razvilo v teku velike osvobodilne vojne.

V. T.

Za Žužemberkom Trebnje in Mirna peč

Enote VII. korpusa so dosegle nove zmage nad Nemci in švabobranci. 17. maja je Cankarjeva brigada po petdnevnih ogorčenih borbah izvedla odločilni juriš na Trebnje ter pregnala sovražnika iz te postojanke. V Trebnjem je ostalo 200 mrtvih švabobrancev, naša vojska pa je zasegla ogromen plen.

V gonjenju sovražnika je Gubčeva brigada 21. maja zavzela Mirno peč, kjer je bilo pobitih okrog 100 Nemcev in švabobrancev. Vsi ponovni poizkusi sovražnika, da bi zopet zasedel Mirno peč in Trebnje, so propadli.

Pohvala maršala Tita

„Izražam svojo zahvalo in priznanje slovenskim enotam, ki so pokazale posebno požrtvovalnost in hrabrost v bojih na frontnem odseku Trebnje — Novo mesto, na čelu s komandantom polkovnikom Perom Popibodo, izražam posebno priznanje borcem, podoficirjem in oficirjem ter političnim komisarjem V. brigade Ivana Cankarja, ki so pri napadu na Trebnje odlično izpolnili svojo nalogo.“

*Vrhovni poveljnik NOVJ
maršal Jugoslavije Tito.*

Kakšne politične posledice in uspehi so v zvezi z zadržanjem večjih enot naše vojske na Štajerskem?

Od hrvatsko-slovenske meje na Sotli, preko Haloz do Pohorja in Koroške je vodila XIV. divízia borbe z močnejšim sovražnikom. Vsa Štajerska je govorila o divíziji, o naših tepovih, o krvavih borbah in o pobitih sovražnikih. Ljudstvo je videlo, da nam sovražnik ni mogel do živega in da mu kljub premoči ni uspelo, da bi nas uničil.

Ko se je sedaj XIV. divízia, ki so jo Nemci v svoji propagandi že davno pokopali, zbrala in začela z operacijami na prav tistem terenu, kjer so divljali najhujši boji in smo tudi mi utrpeli težke izgube, je narod spoznal vso zlaganost nemške propagande in dobil vero v našo vojsko in našo politično organizacijo. Danes dobš v vsaki vasi političnega delavca, vršijo se sestarki in mitingi in ljudje se trgajo za naše časopise in literaturo.

Prebivalstvo nudi vojski vso materialno pomoč, vprašanje prehrane ni za naše štajerske edinice nikak problem. Prebivalstvo ne samo da ne javlja sovražniku naših premikov, ampak samo sodeluje pri naši obveščevalni službi. Ističasno pomni prihod XIV. divízie na Štajersko težak udarec belo-plavi gardi, ki že prej ni imela nobenega zaledja med narodom, ampak je nastopala v obliki provokatorjev in špijnov, ki so se po nalogu gestapaskušali vrniti v našo vojsko.

Kako uspeva naša mobilizacija na Štajerskem in kakšne elemente je zajela?

Na štajerskem obstojajo za nas široke možnosti mobilizacije, pa tudi dotok prostovoljcev je zelo velik. Tako smo n. pr. na Kozjanskem in na Koroškem ojačili naše edinice s samimi prostovolci. V vedno večjem številu se javljajo v naše edinice tudi dezertjerji nemške vojske.

S pojavom večjih enot naše vojske na Štajerskem nam je uspelo, odtegniti nemškemu vojaškemu aparatu skoro vso pomoč, ki so mu jo nudili Štajerci, mobilizirati v nemško vojsko, „Wehrmannschaft“ in za delo v industriji, na drugi strani pa smo pospešili mobilizacijo vseh sredstev in vse žive sile za našo vojsko. Vseled uspehov naše vojske in vsled velikih izgub, ki so jih v ofenzivi proti XIV. divíziji utrpeli baš „Wehrmani“, je začela v njih vrstah močno padati morala in začel se je proces razpadanja hitlerjevskih vojaških organizacij, iz katerih prestopajo mnogi v našo vojsko.

Tov. komisar je zaključil; poudaril je le še, da so naše bodoče naloge na Štajerskem iste kot v vsej Sloveniji: v borbi s sovražnikom krepiti našo vojsko in dvigati zavest naroda.

o. š.

Prisega

Prisegam pri svemogočnem Bogu, da bom zvest, hraber in svojim nadrejenim pokoren, da bom v skupnem boju z nemško oboroženo silo, stoječo pod poveljstvom vodje velike Nemčije, SS-četami in policijo proti banditom in komunizmu kakor tudi njegovim zaveznikom svoje dolžnosti vestno izpolnjeval, za svojo slovensko domovino kot del svobodne Evrope. Za ta boj sem pripravljen žrtvovati tudi svoje življenje, tako mi Bog pomogoj!

Tako so prisegli 20. aprila švabobranci po svojih postojankah po Sloveniji. Prisega pravzaprav prihaja malo pozno. Kdo jo je hotel imeti, kaj pomeni za švabobrancelce, kaj pomeni za Nemce?

Neizogibnost katastrofe Hitlerjeve Nemčije je danes vsakomur jasna. In medtem ko kakšen zaleteli Fric morda še veruje v zmago svojega voditelja, v tako zmago danes prav gotovo ne računajo več tisti trezni računarji, ki so vedno zasledovali en cilj: ohranitev svojih izjemnih pozicij, svojih koristi in korist. pa čeprav pri tem pogine ves narod. Zato so služili okupatorju toliko bolj verno, kolikor bolj so bili navezani nanj v obrambi tih svojih interesov. Toda čim bolj so izgubljali tla med narodom in postajali s tem slaba opora okupatorju, s tem slabšo vlogo so se morali zadovoljevati, tem bolj ogabna in nasilna so postala njihova sredstva. Njihovo prijateljstvo z okupatorjem se je spremenilo v tesno sodelovanje, sodelovanje v hlapčevanje. Po tolikih letih politične konkurence za korita so se končno našli združeni pri svoji službi okupatorju tudi deli voditeljev klerikalnega in liberalnega tabora, gardisti vseh barv in skleпали „Slovensko zavezo“. Vršili so svoj krvav potel vestije in okrutnejše kot nemški gospodarji, našli so zveze z vsemi sebi enakimi v Jugoslaviji, z Mihalovičem, Nedičem, Paveličem.

Toda Hitlerjeva armada se je začela rušiti, Nemčija drvi v prepad. Razpoke med zavezniki, kamor bi radi zastavili svoj nož razkola, noče biti — obratno, zavezniški blok postaja iz dneva v dan trdnjši.

Špekulanti so začeli vohati poraz svojega zaščitnika, vedno večje nezaupanje v moč nemškega okupatorja in v njegovo dobro voljo napram njim se jih je začelo pollaščati. Hoteli so se rešiti skupne katastrofe. Zato so nerovno začeli iskati bilke, na katero bi se lahko oprli in zanesli.

Ket roparji v nevarnosti ne mislijo niti na interese svoje „skupnosti“ in tudi ne na interese svoje bližnjega — tako so začeli „priznani voditelji slovenskega naroda“ vs k po svoji strani in na svojo roko iskati izhoda iz brezizhodnega položaja.

Medtem ko se en del še tesneje oklenal Nemcev v prepričanju, da bo Nemčija še vedno igrala veliko vlogo v evropski politiki, ter z vero, da bi še z večjim terorjem lahko dosegli tisto pokorščino slovenskega naroda, ki je zlepa ni bilo mogoče doseči, je pa drugi del začel z velikopoteznimi načrti. Glavna misel jim je bila: kako priti do zmagovitih zaveznikov. Zato bi bilo treba dokazati, da njihova pomoč Hitlerju ni bila pomoč, ampak nujen trik, ki je ohranil življenje njim in s tem slovenskemu narodu, da so pomagali Hitlerju zato, da obvarujejo slovenski narod pred komunizmom in

Nadaljevanje „Prisege“

ga pripeljejo zaveznikom itd. itd. Igra je bila preračunana velikopotezno in in prav tako velikopotezno je tudi propadla. Zavezniki niso prenehali imeti dobrih stikov s Titovo Jugoslavijo, obratno, Titova Jugoslavija doživlja dan za dnem nove uspehe v zavezniškem svetu. S Pucheujevo justifikacijo pa so zavezniki tudi jasno povedali, da protikomunistični izgovori ne bodo nikogar rešili pred kaznijo.

Izdajalski Hitlerjevi pomagači so stali zunaj pred vrati zaveznikov in milo prosili, da bi vsaj Anglija in Amerika preko njihovih zvestih posrednikov uslišali njihove protikomunistične melodije in rešili „svet“, čitaj, nje, pred „boljševiško“ nevarnostjo, čitaj, pred narodom.

Anglija in Amerika

Jih nista slišali. Slišal je pa trušč Hitler preko ušes svojih Rössenerjev in Reinerjev. Slišal in udaril je kot gospodar svojega nezvestega psa. Čeprav bi gospodar prav tako rad navezal stike z zapadnimi zavezniki — pa ne more dopustiti, da bi to delal hlapec v svojem interesu in proti gospodarjevemu interesu. Nemci so nastopili z vso strogostjo: legalna „ilegala“, ki so jo prej dopuščali z nalogo, da pod videzom protihitlerjevske borbe pridobiva slovensko ljudstvo za boj proti partizanom, je bila prepovedana. Napravili so čistko v domobranskem štabu. Na pobudo drugega dela klerikalnega tabora, in sicer Glavačevih pristavešev so aretirali in zapli Šmajda, Križmana, Marka Kranjca in druge pod obtožbo, da iščejo preko Vatikana in Mihe Kreka stikov z zavezniki ter s tem skušajo pridobivati Slovence in v trenutku, ko bo Nemčija zgrmela v katastrofo, uporabiti te sile za očunjanje svojih interesov.

Po teh aretacijah je nastala zmeda med belo, plavo, rumeno, rjavimi „zavednimi Slovenci“. V strahu za svojo kožo so hiteli organizirati veliko akcijo za rešitev svojih zaprtih „voditeljev“. Interveniral je škof, domobranska vojska, tudi general Rupnik je obljubil pomoč. Da bi pokazali okupatorju, da niso sami, da imajo zaslonbo v narodu, so organizirali zbiranje podpisov za njihovo izpustitev. Toda čeprav so s podpisovanjem protikomunistične poslanice dobili veliko prakso pri „prostovoljnem“ zbiranju podpisov, jim to pot ni uspelo. Kadar je gospodar šibak, je hlapec še šibkejši. Brez gestapovskega biča in celo proti ukrepom gestapa, čeprav pod terorjem „črne roke“, ni uspelo dobiti potrebnih podpisov.

Okupatorju je bilo tedaj te igre dovolj. Cistega vina! Švabobrancka vojska, ki so jo bobnali skupaj z vseh vetrov slovenske zemlje in zborna in vanjo vse zapeljance, strahopetce in špekulante, ta vojska mora biti Hitlerjeva rezerva in ne rezerva „slovenskih voditeljev“. To mora biti jasno vsakomur. Vsa ostala sredstva za vzdrževanje reda so že izkoriščena; teror in podkupovanje, prevara in goljufija, Zakaj ne bi privezali to maso, ki jo je spravil skupaj klic po rešitvi vere, lastnine in družine — čeprav so to klicali gestapovci — zakaj ne bi te mase privezali še z močjo vere.

Prisežejo naj!

Švabobranci se je polastil nemir. Prisega je prisega. Zato so začeli preiščevati in njihovi ponižnejši voditelji, ki jih niso zapeli, so tri dni sejali pod Rupnikovim predsedstvom o tej gospodarjevi zahtevi in skušali omiliti vsaj besedilo prisege, če že morajo priseči. Toda gospodar je vihrel bič in prav vse je moralo v prisego; tudi voditelj Nemčije (ime so popustili) in tudi borba z zavezniki vsepovsod do konca. Ob priliki prisege pa je Rössener jasno in glasno povedal: domobranstvo je naša, nemška zadeva, ki smo jo ustanovili in organizirali zato, da branimos interese velike Nemčije in s prisego to vsak potrjuje.

Demoralizacija med belo-plavimi hlapci je bila popolna. Novozaprizeni švabobranci in njihove družine so strahoma čakali posledic. Saj je zaprisega zapečatala njho o dvoletno igro in v dneh, ko je vsakemu otroku jasna bodoča usoda Nemčije, v dneh,

Besede državnika

Ministrski predsednik Winston Churchill je zopet govoril v parlamentu. Bil je to velik govor o zunanje-političnih smernicah angleške politike.

Govor predsednika Churchilla je nov dokaz odločnosti Anglije, da vse svoje sile in stremljenja podredi velikemu cilju: končni zmagi nad Hitlerjem. To je osnovna misel, ki je edini kriterij angleške politike do vseh držav in do vseh gibanj. Vse, kar bi oviralo zmago, naj odpade, vse, kar bi zmagi koristilo, naj se podpre, razvije in združi v skupni borbi. Tisti, ki v teh ogromnih vojnih naporih sodelujejo, bodo nagrajeni in bodo zato sodelovali pri povojni ureditvi Evrope.

Ta misel je tudi osnova za odnos Anglije do Jugoslavije maršala Tita. Logičen zaključek iz dejstva, da se v Jugoslaviji edino maršal Tito bori proti okupatorju, je izjava ministrskega predsednika Churchilla: „Naš cilj je, da se pride do tega, da bodo vse oborožene sile v Jugoslaviji in vse združene sile v Srbiji delale skupaj in pod vojaškim vodstvom maršala Tita, da se tako deže združena in neodvisna Jugoslavija.“

Makedonski narod v osvobodilni borbi

Zgodovina makedonskega naroda je zgodovina njegovega zatiranja. Začel se je zavedati svoje narodnosti šele takrat, ko so si sosednji narodi utvarili že več ali manj samostojne države. J čal je pod turškimi jarami, ko so se zanj pripravljale vladajoče klke v Srbiji, Bolgariji in Grčiji. Da bi opravičila svoje roparske skomine po makedonski zemlji, je srbska reakcija proglasila makedonski narod za sestavni del srbskega naroda prav tako, kakor ga je bolgarska reakcija proglasila za sestavni del bolgarskega naroda. Po drugi balkanski vojni sta si Makedonijo razdelili Srbija in Grčija. Pod G. čijo in Srbijo oz. Jugoslavijo je ostala Makedonija — z izjemo nekaj let med prvo svetovno vojno — do razpada Jugoslavije.

Brutalno zatiranje — to je bila usoda makedonskega naroda v Grčiji in Jugoslaviji. Ali zato a je rodilo odpor, gibanje makedonskega naroda za svobodo. To gibanje je skušala izrabiti vladajoča bolgarska gospodarska in politična reakcija največja dela makedonske reakcije speljati v svoje vode. Zavezniki je začela gojiti v Makedoncih sovraštvo do Srbov in Grkov. Da je v tem v precejšnji meri uspela, je dokazovalo gibanje makedonskih ujušnih z Vančo Mihailovim na čelu. Proti Vanči Mihailovu so se dvignili napredni elementi v Makedoniji. Zahtevali so popolno neodvisnost makedonskega naroda in njegovo naslonitev na napredne sile v Grčiji, Bolgariji in Jugoslaviji, ki so podpirale nacionalne težnje Makedoncev.

Po zlomu Grčije in Jugoslavije je zasedla bolgarska vojska vso Makedonijo razen Soluna in okolice. Kmalu so Makedonci spredvideli, da se je menjala samo roka, da pa je bil ostal isti. Tako je makedonski narod moral spoznati, da ga je Vanča Mihailov varal in izdajal, in da se v svoji osvobodilni borbi zaneslo samo na sebe in na svoje napredne sile. In kolikor bolj je prodrala ta zavest v makedonske narodne množice, toliko bolj je razplamtevalo po Makedoniji osvobodilno gibanje proti hitlerjevskim bolgarskim podreplikom ter njihovim grškim in četniškim pomagačem.

Ofenziva zavezniških armad v Italiji

Z naskokom na Gustavovo linijo, ki teče od Cassina do Trenskega morja, so zavezniške čete skupno s francoskimi in poljskimi četami prešle 12. maja v splošno ofenzivo na italijanski fronti. Po enem tednu srčitega odpora so morali Nemci zapustiti Cassino ter p. ložeje v Gustavovi liniji ter se umakniti na drugo, Hitlerjevo linijo, ki brani dostop do Rima. Maršal Kesserling, ki ima v Italiji na razpolago 25 divizij, je moral 6 od teh zadržati v severni Italiji, kjer so italijanski partizani, podpirani na obeh krilih od francoskih in slovenskih partizanskih enot, prav tako začeli z ofenzivnimi operacijami. Zavezniško letalstvo, ki je v sili premično nad nemškimi, pod zema dnevno do 2.000 in več letov nad operacijskim področjem. Po 14 dneh ofenzive so se Nemci umaknili za 96 km, zavezniške čete so zasedle Traciano, Cisterno, Litorio, Sabaudie in druga mesta, združile se s četami na mostišču pri Anziu in zasedle velik del Apjijske ceste, ki vodi v Rim.

Tretja fronta - zračna fronta

Od Italije do Norveške, od Atlantika do Karpatov dva dan za dnem, se začne letalska vojna. Anglijski in ameriški bombniki sejejo smrt in razdejanje nad Nemčijo ter represalno rušijo prometne naprave, letališča in industrijo v okupiranih državah za adne Evrope ter v satelitskih državah Poljskavje.

ko so zavzniki naslajali poslednje po ive Hitlerjevim pomagačem in posebno satelitskim narodom, v teh dneh so slovenski švabobranci pred celim svetom prisegli Hitlerju svojo neomajno zvestobo do smrti. V tako siepo ulice so pripeljali „slovenski voditelji“ tiste, ki so jih še hoteli poslušati.

Obliž na to globoko rano naj bi bile vojaške akcije in uspehi novo zapriseženih švabobranci proti partizanom. Cilj teh akcij sicer ni bil — kot žele „slovenski voditelji“ — očiščenje slovenske zemlje od partizanov, t da tudi z malim je trba biti z dovoljen: z očiščenjem glavnih prometnih žil, ki bodo služile okupatorju. Pod nemško komando, pod zaščito nemške ar-

tilerije, motorizacije in aviacije so začeli s svojo akcijo. Toda vse izgleda, da so se s Hitlerjem zvezali samo na smrt, in ne na življenje; smrt jih je dočakala v Zuzemberku, Dobriču, Dobravi, smrt v Trebnju, smrt v Mirni peči. Povezani s Hitlerjem naj okužajo usodo, ki mu jo je slovenski narod namenil. In naj se ne čudijo vsem ukrepom, ki jih bo svobodoljubni slovenski narod poduzel napram njihovim družinam in njim — Hitlerjevim prisežnikom. To je NOV Slovenije in naša oblast dolžna pred vsem slovenskim narodom — da iztrebi ta gnojni čir na naroduem telesu, dolžna vsem narodom Jugoslavije, da uniči del združene jugoslovanske reakcije.

V. T.

vatski pa je iniciativa v rokah naše vojske. V Bosni in Sloveniji se borba nadaljuje, ogorčeni beji pa se vrše še vedno na meji Sandžaka, Črne gore in Srbije, kjer si Nemci, nedičevci in Mihajlovičevi četniki z vsemi silami prizadevajo, da bi preprečili našim prehod v Srbijo. Po izjavah ujetnikov vodi operacije četnikov sam Draža Mihailović.

Angleški general Wilson je čestital maršalu Titu o priliki zavzetja otokov Mijeta in Korčule, ki so „vrata v južno Evropo“, maršal Tito pa se je zahvalil zaveznikom za podporo letalstva ob zadnji nemški ofenzivi v Liki. Naše dalmatinske enote so zasedle mesto Stari grad in otok Šilto.

Tretje zasedanje ZAVNOH

8. maja se je vršilo tretje zasedanje Zemałjskog Antifašističnog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske.

So pred zasedanjem je bil izvoljen nov Izvršni Odbor HSS. Ta odbor je javno obsodil izdajalško politiko Vladimira Mačka. Ena in drugo je bistveno utrdilo enotnost osvobodilnega gibanja na Hrvaškem. Saj uživa HSS, ki sodeluje kot stranka v osvobodilni borbi, velike simpatije tud med tistimi Hrvatji, ki še vedne stoje ob strani. Vse to je dalo — na podlagi zgodovinskih sklepov drugega zasedanja AVNOJ-a — svoj pečat sklepom in odlokom tretjega zasedanja. V posbiti deklaraciji je bila proglašena popolna enakopravnost Hrvatov in Srbov na Hrvaškem. Sprjeti so bili skl pi, ki pomenijo urditvi in ki bodo še bolj pospešili graditev resnične demokratične in na odne oblasti ter hrvatske državnosti v okviru demokratične in federativne Jugoslavije.

Z ureditvijo federativne enote Hrvaške je položilo tretje zasedanje ZAVNOH nov kamen k izgraditvi nove Jugoslavije.

Maršal Tito — mladini

Od 2. do 6. V. se vršil drugi kongres USAOJ, Udrženog Saveza Antifašističke Omladine Jugoslavije. Poseben praznik za mladino je bila prisotnost njenega največjega prijatelja, maršala Tita. Pri otvoritvi je maršal Tito poudaril pomen kongresa: „Ta kongres ni samo manifestacija enotnosti in bratstva, ki smo ga izvojevali. Kongres mora izvesti veliko mobilizacijo vseh sil jugoslovanske mladine za boj proti sovražniku. Protifašistična jugoslovanska mladina mora prilegniti na svojo stran vse tiste, ki stoje še ob strani, in tudi tiste, ki jih je sovražnik prevrnil in ki so se znašli kljub lasinim interesom v nasprotnem taboru. Ta kongres ni samo mobilizacija jugoslovanske mladine za izgradnjo nove, srečnejše bodočnosti naše države, v kateri bodo zagotovljene našim narodom vse pravice in v kateri bodo dane vse najboljše možnosti za razvoj mladine.“

Drugi mladinski kongres po svojem pomenu daje preučača okvir naše domovine Jugoslavije. To dokazujejo prisotnost italijanske protifašistične mladine in pozdravi, ki so jih poslali kongresu Svetovni mladinski svet, še posebej pa sovjetska, angleška in ameriška mladina. To dokazuje sklep svetovnega mladinskega sveta, da bo njegov prihodnji kongres v Jugoslaviji. To dokazujejo tudi pozdravi, ki so jih poslali kongresu vodilni državni zavezniški narodi, n. pr. prizdrav, ki ga je postal podpredsednik Združenih Držav Amerike g. Wallace. Ta kongres bo ponesel slavo jugoslovanske mladine in jugoslovanskih narodov v široki svet. Zato so spremljali naši narodi ta kongres z največjimi simpatijami in zato bodo v prihodnosti svoji mladini v njeni borbi še bolj pomagali kot doslej.

PO SVETU

Jugoslovanska delegacija pri Stalinu. 19. maja je maršal Stalin sprejel predstavnike NOVJ: generala Terzča in generala Džijaca, — 20. maja so prinesli vsi moskovski centralni časopisi na prvi strani sliko maršala Tita s p. d. naslovom: „Vrhovni kema:ča t NOV in POJ ter predsednik NKOF.“

Država Washington zahteva priznanje NKOF. Senat ameriške države Washington je zahteval, da vlada Združenih Držav Amerike prizna NKOF. Pokret za priznanje NKOF se širi po Ameriki z veliko nagho.

Mehiška pomoč novi Jugoslaviji. V nekem mehiškem vojaškem taborišču so se vršila svečanost v čast mehiškim bolničarkam in zdravnikom, ki so se prijavili, da pomagajo NOV Jugoslavije. Svečanosti se je udeležil šef mehiškega generalnega štaba, ki je izročil bolničarkam in zdravnikom v imenu mehiškega naroda pozdrave za zavezniško in junakiško Jugoslavijo. Poleg ostalega je izrazil predsedniku republike Camachu zahvalo za pomoč NOV in PO Jugoslavije.

Svetovni mladinski svet junakiško mladini Jugoslavije. Svetovni mladinski svet v Londonu je ob navzočnosti članov jugoslovanske misije, generala Velibita in maj rja Voglaika posla pozdravne poslanice jugoslovanski mladini. Obenem je sklenil, da bo prihodnji kongres Svetovnega mladinskega sveta v Jugoslaviji.

Nova grška vlada. Sestav nove grške vlade narodne enotnosti je bil poverjen prejšnjemu ministru skemu predsedniku Papandreu.

Nova bolgarska vlada. Novo bolgarsko vlado je sestavil znani list Kristo Kalkov.

Francoski Nacionalni Komitet zahteva da ga zavezniki priznajo kot zakonito začasno vlado Francije. „Manchester Guardian“ piše, da je ta zahteva upravičena.

Pozdrav sovjetske mladine jugoslovanski mladini. Drugemu kongresu USAOJ so poslali pozdrave: Protifašistični Odbor Sovjetske Mladine, moskovska in levingrajska mladina, mladi letelci Sovjetske Zveze in junakinja Sovjetske Zveze Ludmila Pavličenko.

Nova oblast trdno v rokah ljudstva

Volitve v Krajevne Narodno Osobodilne Odbore in Okrajne Narodno Osobodilne Skupščine ter zasedanje teh skupščin je pokazalo, da se naše ljudstvo zaveda, da ima danes oblast res v svojih rokah in da je od njega samega odvisno, v koliko bo zaalo to ljudsko demokracijo izrabiti in po svoji lastni volji ter v skladu z lastnimi interesi izvrševati svojo oblast.

Udeležba na zasedanjih Okrajnih Skupščin za okraje Metlika, Semič, Črnomelj, Vinica, Stari trg in Toplice, ki je bila skoro stoo odstotna, je ponovni dokaz, da se novoizvoljeni odposlanci zavedajo svoje odgovornosti in dolžnosti, ki jim jih je naložilo ljudstvo z izvolitvijo, ter tudi svojih pravic, kot izvoljeni predstavniki naroda.

V razpravah in predlogih je prihajala do izraza velika samoiniciativnost odposlancev, brez tavanja so pokazali na go-podarske težave, ki so posledica današnjega vojnega časa, in iznesli vrsto predlogov, kako bodo te težave odpravljali. Enodušen je bil sklep, da moramo z vsemi silami podpreti našo vojsko, to je, izvesti do kraja mobilizacijo, nastopiti proti skrivaštvu ter izpolniti vse obveze glede preskrbe hrane in drugih materialnih sredstev.

Živahno je bilo razpravljanje o predlogih, ki se nanašajo na

poživitev našega kmetijstva in obrti. Razprave so pokazale, da je naša iz naroda zrastle oblast vzbudila tako iniciativo posameznika in pospešuje privatno obrt in trgovino kakor tudi tak občutek skupnosti in povezanosti vseh slojev naroda, ki se najbolj kaže v medsebojni pomoči pri gospodarjenju. Kakor je bila organizirana medsebojna pomoč pri obdelavi zemlje, tako naj se organizirajo tudi košnja, žetev, mlatev ter ostala dela pri pospravljanju letine. V okviru narodnega tiskovništva so sklenili na Vinici, da bodo zbirali baker, nabavili lisilno in sami organizirali izdelovanje galce. Nakup in prodaja blaga, tistega, ki pride na domači trg, ter onega, ki ga nabavljamo onstran meje, naj prevzamejo zadružne trgovine, ki bi poslovala pod koncem NOO, ter naj bi se vse, kar sami izdelujemo in nudimo v prodajo, prodajalo tudi za bone. Na ta način bomo najlažje uveljavili vrednost bona. Kjer je mogoče, naj se organizirajo sejmi in trgi za poljske pridelke ter izdelke domače obrti. Z uvedbo zadružnega trgovanja bomo najlažje iztrebili črno borzo in tihotapstvo.

Obsežne naloge so bile naložene novoizvoljenim Okrajnim odborom za oživljenje obrti. Postavljena je bila zahteva, da se v večjih krajih organizirajo delavnice, ki bi služile potrebam celega okraja. Gre pred vsem za obrtne panoge, ki služijo kmetijstvu, in za one,

ki so nam potrebne za obratovanje dela. V poštev prihajajo poleg ostalih zlasti kovaška, kovaška, žagarska, mlinarska, lončarska obrt, izdelovanje opeke, žganje apna itd. Razviti in pospeševati moramo vse domače obrti ter uvajati nove. Vprašanje obrtnikov — samoukov moramo postavljati drugače, kot ga je gledala stara Jugoslavija, ter jim puščati vso samoiniciativnost ter jih vključiti v delo za obnovo naše obrti brez precluda s patenti in dragimi taksami.

Elektrifikacija naših vasi postaja važen gospodarski problem. V tem je bilo že veliko storjenega, treba je nadaljevati z započetim delom, padli pa so tudi predlogi, da naj se v večji meri izkoristijo naše vodne sile.

Vsa skrb in temeljitost, ki so jo pokazali odborniki in odposlanci pri razpravljanju o vseh teh vprašanjih, je zgovoren dokaz, da se naš narod zaveda, da je pred vsem navezan sam nase, da je tudi

sam v stanu reševati

pereča gospodarska vprašanja ter da se je reševanja teh problemov tudi z vso vneto lotil.

V Okrajne Odbore so bili izvoljeni zastopniki vseh stanov, pred vsem pa kmetije. Povsod pa je bila občutna težnja volilcev, da pridejo v odbore taki tovariši in tovarišice, ki so s svojim delom pokazali, da so pripravljeni za delo in za žrtve za našo skupno borbo.

Za pravilen odnos do naše kulturne dediščine

V svojem govoru o slovenskem ljudstvu in slovenski kulturi, ki ga je govoril t. čas im delavcem, je naš veliki Čankar dejal, da bo prišel dan, ko bo vse, kar so delali in za kar so trpeli naši kulturni veljani v preteklosti, postalo blagostan obodnega ljudstva.

Ta dan prihaja. Naš pokoljenega ustvarja s svojo h roko torto, ki ji je primere v zgodovini slovenstva. In prav naše pokolenje v svoji strastni ljubezni do svobode in do napredka pričinja prav spoznavati vso blagostanost naših in vso veličino njih, ki je našemu ljudstvu in bližnji narodu. La je govoril: „Zdaj je to, vso samozavestno vso slovenskega človeka, iz katere je rasel Levstikov, Martin Krpan“, vso globoko pedantno slovenskemu delovnemu ljudstvu in slovenski narodni stvari, ki je iz Čankarja napravila naša ga največjega narodnega vidca, čigar beseda je prva opredelila glavno silo in nakazala pravec našemu slovenskemu nacionalnemu gibanju.

Menda nikjer na svetu niso kulturni veljani tako malo ustvarjali za svojo sodobnost, ki ni mogla doumeti, kam s ga njihova napredna misel, in tako veliko za dočnost svojega naroda, kakor prav pri nas, pri Slovencih. V borbi s plitvostjo, nizkotvijo in sramoto svojega časa so v slovenskem narodu stali sile, ki se bodo razvile in ustvarjale lepše in čestnejše dni. Menda nikdar še nisimo t. ko možno občutili, da so Prešeren, Levstik, Jenko, Mur, Kečec in Čankar ustvarjali za nas, da so svoje delo nam izročali kot oporoko. Orežje slovenskega partizana izpolnjuje to oporoko

Številna zbrovanja in sestanki, ki so se vršili v zvezi s temi volitvami, pomenijo utrjevanje demokratične ljudske oblasti ter aktivizacijo vseh narodnih sil za našo domovinsko vojno. Nj rde narodne množice so razumele in začutile, kaj jim prinaša ta ljudska demokracija, razumele so, da so z njo pridobile dejansko samoupravo. Še več, razumele so, da so one ti t, ki morajo čuvati to svojo oblast in demokracijo ter da imajo dovolj sile in možnosti, da jo tudi očuvajo.

OF je dobila v novoizvoljenimi odborniki in odposlanci nov kader svojih aktivistov, nov kader ožjih sodelavcev. Razpis neposrednih volitev v Okrožno Narodno Osobodilno Skupščino za Belo Krajino, katerim bodo sledile volitve v ostalih okrožjih, postavlja aktiviste OF in Partije pred nove naloge. Kandidate postavlja organizacija OF, dana je torej možnost, da bodo kandidirani in izvoljeni res taki, ki bodo s svojo predanostjo osvobodilni stvari ter s svojimi osebnimi sposobnostmi dajali vse garancije, da bo novoizvoljena belokranjska Okrožna Skupščina res pravi odraz borbene in delovne pripravljenosti prebivalstva Bele Krajine za utrditev demokratične ljudske oblasti. Vsa velika kampanja pa nam daje nove možnosti, da vsadimo v zavest nova spoznanja o resnični demokratičnosti nove oblasti, ki vstaja in raste z direktnim sodelovanjem in v skladu z voljo ljudskih množic.

I g. Oswald Stane

Kajuh:

Pesem talcev

Le nikar ne jočite za nami,
žene, matere, dekleta! —
Jutri pademo v gramozni jami
kakor dobra, zvesta četa.

Le nikar ne jočite za nami,
laže nam bo pasti, če z rokami,
stisnjenimi v pest,
žalujete za nami.

Le nikar ne jočite za nami,
žene, matere, dekleta;
jutri pademo v gramozni jami,
kakor dobra, zvesta četa.

slabe mišinge, na katerih so pretežno na sporedu njihova lastna „dela“. In če koga od njih vprašas, ali ne bi kazalo sem ter tja tudi kaj iz Prešerna, Levstika, Jenka ali iz kakega drugega slovenskega klasika postaviti na spored, ti samozavestno odgovori, da so to zastarele, če že ne kar reakcionarne stvari. Čas da zahleva novih stvari in pod temi „novimi“ stvarmi navadno razume svoje proizvode, v katerih ni ne duha in ne talenta. Proizvode slovenske ljudske tvornosti, narodne pesmi in druge bičere naše folklore ocenjuje ozkosrdno in s pri tem časih celo sklicuje na marksizem-leninizem, o katerem razen imena tudi ne ve dosti več. Na prvem mitingu, ki ga pride, pa slišiš bojevitke pesmi na napev kakega pošvedranega nemškega šlagerja. Vsi ti ljudje močno spominjajo na liste „pisatelje“ žalostnega spomna, ki so časih v imenu „proletarske kulture“ preklinjali vse, kar je bilo pradjimi v kulturi ustvarjenega, to pa predvsem zato, ker je visoka kvaliteta te kulturne dediščine izenačila z ničlo brez kvaliteten spolzko in plitvost njihovih lastnih del.

Ne moremo reči, da bi bilo takih nezdravh pojavov na terenu in v vojski veliko, toda vsekakor so in dokler so, se je treba proti njim kar najodločeneje boriti. Kako se bomo proti takim pojavom najuspešneje borili? Čebomo na terenu in v vojski iskali, našli in dvigali resnične talente iz ljudstva, ki svojo latentnost praviloma izpričujejo tudi s pravnimi odnosom do vs. ga, kar je bilo v preteklosti izpega in velikega ustvarjenega, ki gradijo iz kulturne dediščine naroda, si jo jemljejo za vzor. Takim talentom pristo po, takim talentom moč in pouk, zanje je treba prirejati umetniške t. čaje, razvijati njihovo samodejavnost, njihovo tvorno silo. Tako bomo najzanesljivej odstranili vse, kar se nezdravega vira v kulturno tvornost naše velike dobe. Prav v tem je lista važna naloga, ki stoji pred našimi kulturnimi delavci v vojski in na terenu v t. hle dneih velikega narodnega tiskovništva, katero je ob tretji obletnici svojega Osobodilne Fronte razpisal IOOF. Tekmovati v kulturnem ustvarjanju, to poleg drugega pomeni, iskati in dvigati nove talente, omogočiti jim uveljavljenje, širiti našo kulturno dediščino, ki so jo nam pretekla pokolenja zapustila v naši folklori, se pravi, v narodnih pesmih in pripovedkah, ki so nam jo ustvarjali slovenski veljani duha, razvijati to kulturno dediščino naprej, graditi na njej.

Kadar opredeljujemo svoj odnos do naše narodne kulturne dediščine, ne smemo pozabiti na besede, ki jih je nesmrtni Lenin izrekel o kulturi socialistične epohe. Nova kultura mora biti po Leninovih besedah zakoniti dedič vsega resničnega lepega in velikega, kar so kulturni delavci preteklosti ustvarjali pod težkimi pogoji duhovnega zatiranja in materialnega izkoriščanja.

Boris Zihert

Dva prispevka k politični izgradnji partijskih kadrov

„Kratka zgodovina Vsevezne Komunistične Partije (boljševikov)“ in Lenin-Stalin, „O partiji“. Izdala Agit-prop komisija CK KPS, 1944

Naša narodno-osvobodilna vojna je dala partiji nove in dragocene kadre. Stotine in stotine borec za svobodo in zedinjenje slovenskega naroda, ki so svojo vdanost naši obči narodni stvari izpričali na bojiščih, v ječah in pri izvrševanju težkih nalog na tujem, stopajo v vrste KPS. In vse te partijske kadre je treba oborožiti s tistim mogočnim orožjem, ki je stari kadrom naše partije omogočilo, da so se znašli v vsakem položaju, da so razumeli vso notranjo povezanost dogajanja in da niso doumeli le tistega, kar je prinesel trenutek, marveč tudi tisto, kar je v prihodnosti moralo priti. Vse dogajanje po svetu in doma potrjuje danes nazaslišno moč tega orožja, moč marksizma-leninizma. Oborožiti nove kadre s tem orožjem, taka je bila ena izmed najbolj perečih nalog, ki so se postavile pred Centralni Komitet KPS.

CK KPS se je reševanja te naloge lotil po eni strani z ustanovitvijo osrednje partijske šole in z ustanavljanjem partijskih krožnih ter divizijskih partijskih šol, po drugi strani pa z izdajanjem najvažnejših klasičnih del marksizma-leninizma.

Po vrsti manjših spisov, med katerimi je pred meseci kot najpomembnejša izšla knjiga tov. Stalina „Temelji leninizma“, je bila nedavno dotiskana nova izdaja „Kratke zgodovine Vsevezne Komunistične Partije (boljševikov)“. To je druga tiskana izdaja te nadvse dragocene knjige v slovensčini.

„Kratka zgodovina Vsevezne Komunistične Partije (boljševikov)“ je zgodovina idejnega, organizacijskega in političnega

razvoja tiste slavne partije, ki je glavni inspirator vseh orjaških naporov in zmag sovjetskega ljudstva. Pod vodstvom te partije, katere razvoj je zvezan z imenom največjih genijev človeštva, z imenom Lenina in Stalina, se je bratski ruski narod iznebil vsega, kar ga je v preteklosti pred svetom onečastilo in sramotilo, ter povedel narode Sovjetske Zveze na pot sreče in blagostanja, časti in slave.

Zgodovina VKP(b) je marksizem-leninizem v akciji. Zanje, ki so jih naredi ZSSR izvajali pod vodstvom VKP(b), so zmagali marksizma-leninizma. Zgodovina VKP(b) nam priča, kako se je marksizem-leninizem utrjeval in naprej razvijal v vsakodnevnih borbah z odkritimi in prikritimi sovražniki delovnega ljudstva in občeloveškega napredka, kako je rasel iz vsakodnevnih prakse revolucionarnega boja in hkrati bogatila prakso z novimi spoznanji, dajal praktični dejavnosti moč orientacije in trdno prepričanost o zmagi nad silami protiljudske reakcije.

Zgodovina VKP(b) priča, da „brez revolucionarne teorije tudi ne more biti revolucionarnega gibanja.“ (Lenin), da pa hkrati „naš nauk ni dogma, marveč napotilo za dejanje“ (Marx). Marksizem-leninizem ni zbirka naukov in gesel, ki bi veljali zmerom in povsod, marveč je marksizem-leninizem zrastle iz resničnosti in se razvija hkrati z razvojem resničnega življenja.

Zgodovina VKP(b) nam govori o tem, kako so ruski boljševiki mojsrsko obvladali teorijo marksizma-leninizma, kako so jo

znali bogatiti z novimi izkušnjami, z novimi tezami in zaključki, kako so jo znali razvijati in ustvarjati nje napredak ter — izhajajoč iz bistva teorije — z ali zastarele teze in zaključke nadomestiti z novimi, ki so ustrezali novim, drugačnim pogojem boja in drugačnim zgodovinskim razmeram.

Sedanja vojna svobodoljubnih narodov proti fašističnim osvajačem je ustvarila nove, povsem svojske zgodovinske razmere in nove, povsem svojske pogoje boja. Zategadelj ta vojna ne bo ostala brez učinka na razvoj marksistično-leninistične misli, marveč jo bo obogatila z novimi spoznanji, na podlagi izkušenj iz te vojne se bo marksizem-leninizem razvil naprej. Zato bi bilo napak, če bi to dobo merili z merili, ki so ustrezala preteklim razdobjem zgodovinskega razvoja. Če bi našo dejavnost uravnavali po šablonah, po t. razih in zaključkih, ki so se rodili v povsem drugih razmerah, pod povsem drugimi pogoji. Kako mora komunist v novih razmerah in pod novimi pogoji — izhajajoč iz bistva marksizma-leninizma, ki je tvo no, ustvarjalno, — iskati in najti nova pota in nove oblike borbe, da bi kar najbolje služil svoji Domovini, da bi kar najbolj tvorno gradil lepšo bodočnost svojemu narodu in vsemu delovnemu, svobodoljubnemu človeštvu, — tega nas uče velike izkušnje ruskih boljševikov, podane v „Kratki zgodovini Vsevezne Komunistične Partije (boljševikov)“. V tem je neprecenljiva vrednost te znamenite knjige, ki so jo prav cenili naši gorenski tovariši, ko so svojemu ciklostiraneu ponotivale knjig napisali na prvo stran: „Čuvaj to knjigo kakor glavo in puško!“

Po obsegu — ne pa po važnosti — dosti manjša je brošura „O partiji“, ki je pred kratkim izšla in v kateri so zbrani nekateri sila pomembni Leninovi in Stalinovi članki o partiji. Ta brošura je nekako izpopolnilo

vsega, kar je o partiji rečenega v II. poglavju „Kratke zgodovine VKP(b)“ in v VIII. poglavju Stalinovega spisa „Temelji leninizma“. Brošura obravnava organizacijske temelje leninske partije, odklone od partijske linije in nevarnosti, ki nastanejo, če se v partijo prikradejo elementi, ki so tuji njenim osvobodilnim smotom in z vso svojo dejavnostjo včasih nehoti, največkrat pa zavestno služijo sovražnikom ljudstva. Spoznanja, ki so jih ruski boljševiki pod vodtvom Lenina in Stalina nakopičili v borbi proti breznačelnim karijeristom, špekulantom in frakcijskim agentom fašizma, proti frakcijskim, ki so rušili partijsko disciplino in z ustvarjanjem razkolniških skupin v okviru partije delali največje usluge sovražnim špijonažnim centralam, vsa ta spoznanja bodo samo še povečala budnost našega partijskega kadra nasproti vsem profinarnim in protiljudskim elementom, ki bi se radi vtihotapili v partijske vrste, jih znotraj razkrojili in napravili nesposobne za velike naloge, ki rastejo iz sedanjega osvobodilnega boja in ki jih bo postavljala hodoča graditev nove, srečne domovine jugoslovanskih narodov.

Pomembnost obeh del je tako velika, da bi bila vsaka malomarnost v tem primeru zločin. Knjige, ki jih CK KPS izdaja za dviganje politične izobrazbe naših partijskih kadrov, se ne smejo izgubljati v torbah partijskih funkcionarjev, marveč morajo biti na razpolago partijskemu članstvu. V vseh partijskih organizacijah morajo biti postavljeni tovariši, ki bodo odgovorni za knjige in njihovo smotno uporabo. In ta odgovornost ne sme biti nič manjša od odgovornosti, ki jo ima partizan v pogledu svoje puške in svoje streljnice. Tak odnosa do knjige je eden od pogojev, ki nam bodo omogočili, da bomo naš novi partijski kader oborožili z mogočnim orožjem marksizma-leninizma.

Boris Zihert

Špijon Kern obsojen na smrt

Pred izrednim vojaškim sodiščem se je 12. maja vršila sodna razprava proti Kernu Francu, župnemu upravitelju v Hinjah v Suhu Krajini, ki je bil obtožen veleizdaje in špijonaze v korist okupatorja. Obtožnica mu je očitala, da je bil priistaš in organizator bele garde in švabobrancev, da je organiziral fante in može, da so šli k švabobrancem mesto v narodno vojsko ter da si je zapisoval podatke o premoženju, številni moči ter o značilni naših vojaških enotah. Na sami razpravi je Kern svojo krivdo priznal in je tudi pripušal možnost, da so na podlagi njegovih zapisov Nemci bombardirali vasi v Suhu Krajini, kjer so pale številne človeške žrtve ter so bile te vasi popolnoma uničene.

Obtoženi Kern se je zagovarjal, da je sinatral svoje delo za pričetnik, ker je v vsem poslušal škofa in svoje vzgojitelje v ljubljanskem semenišču. Kern je bil obsodjen na smrt.

IZ DOMAČIH KRAJEV

Prvi maj na Primorskem. Od vsepovsodi z osvobodene Primorske nam javljajo, kako so naši ljudi skupno s civilnim prebivalstvom svečano slavili prvi maj — praznik bo bene enotnosti in svobodoljubnih narodov. Po vseh hišah so bili postavljene mize in stoli slovanke zastave, predvečer pa so goreli kresovi. Razvijali so se dolgi sprevodi s partizani na čelu, ki so koračili z godbo in pesnitjo skozi vas. Stari ljudje pravijo, da takšnega praznika še niso doživeli. Po vsem gornjem Kraju so se priredili mizni, šolske dvorane so bile vse v zelenju. Kraske so jih slike Tit, Churchill, Roosevelt in Stalina. — Enako je bilo ob 3. obletnici OF, ko je primorsko prebivalstvo v množičnih stacijah pokazalo, da je za OF in proti švabobranskim izdajalcem.

Prvi maj v Trbovljah. Za „apel“, ki ga je imel gaulater iz Gradca, so morali hiterjevalci ljudi zganjati skupaj. Gaulater je govoril o nemški zmagi, ki se bo videla mogoče že v nekaj tednih, o „banditih“, ki mu „grabijo“ moč, in o tem, kako smo rudarji v zadnjih treh letih doživeli več lepega kakor v Jugoslaviji v 23 letih. Na posebnem zborovanju za „peljg nose“ pa je dejal: Vi boste ostali tukaj in ako bo treba, da bo to umrl za to Trbovlje, boste umrli za Fünrerja. — Zastav je vnelo po Trbovljah 90 odstotkov mladost, kot prvi trije leti in okoliščina je bila vedno katera huda. Popoldne so pripravili prosti zabavo s občasami, pivom in zganjem, ali odzval se ni skoraj nihče. Ljudje zelo neradi dvigajo roko, a če jo n. erajo, jo dvignejo, kot bi imeli smrt v rokah.

Prvi maj v Savinjski dolini. Na predvečer prvega maja so goreli kresovi po vseh hribih, v nočnih urah pa so zvonili po cerkvah zvonovi. Na gori Ojki pa je visela slovenska zastava od vrha do tal dva dni, dokler ni prišla nemška policija ter jo odstranila.

Prvi maj na osvobodjenem ozemlju je potekal v znamenju kresov in mitingov, ki so jih je udeleževalo vojskovo in civilno prebivalstvo. Ponekod so goreli kresovi tik pred ruskiimi postojankami. S sestankov in zborovanj je bilo poslanih nešteto pozdravov in resolucij IO, Predsedstva SNOŠ, CK KPS.

Prvi maj XIV. divizije. Za pravo prvega maja je 13. brigada uničila velenjski premoženje, ki dobavlja gorivo velenjski električni, ter zaplenila med drugim tudi protitankovski top. Tomš čeva brigada je razdelila prego po velenju; Sercejeva brigada je vdrila v Soško. Zidansko brigada pa je razdelila postojanko 150 vojnancev v Misljuni in uničila prego med Misljuni in Sloven Gradcem.

Partizanska pesem na Koroškem. Na Otokskem so se stare ženske jokale, ko so zaslišale na mitingu po večernih partizansko in narodno pesem. Žene, ki jim je potekala mračna v petja naših pesmi, a so jim pozneje te pesmi prepovedali in celo deatletja, so stiskale roke našim partizanom in jim prosile, naj kmalu osvobodijo Koroško. — (Štajerski Kurir).

Kdo je „bandit“? Na Koroškem je vedno večja demoralizacija med nemško vojsko. Ob prihki neke „hajke“ na severni strani Drave avstrijski vojaki niso streljali na partizane. Neke podoficer pa je tako označil „bandita“ proti svojnemu vojaku: Če ti jaz vzamem hišo, polje, ter izženem iz doma, pa ti primeš za puško in terjaš svojo pravico — si „bandit“.

Morala med Hitlerjevimi soldati. Nemški soldati po postojankah so začeli spravevati prebivalstvo, kako so partizani postopali z italijansko vojsko po kapitulaciji ko se je umikala iz naših krajev. Hkrati tolzajo prebivalstvo, da bo tako kmalu konec „tega klanja“. To nam javljajo iz Ribice in Kočevja. — Pri Gorici pa so se izjavili nemški oficirji, da morajo še pravi posejci paziti na avstrijske vojske, ker so postali nezanesljivi ter zahajajo v hribe. Precej so jim morali že zapreti.

Nemški teror na Primorskem. V nekdanji luščinični riži pri Sv. Anu inajo Nemci zaprtih mnogo naših ljudi. Ni ša d lga, ko so ob treh ponoči odnesli iz tega postojnja 7 trupel.

Hilfer sega po naših otrokih. Po Štajerskem in Gorenjskem so začeli dobivati že 14 letni otroci pozive od „Abaitsamlov“ zaradi posveta in izbire ledočega poklica. Tako rekrutirane otroke pošljejo v otem v različne „Hilferheime“ v nemško oboroževalno industrijo.

Nemški sobrati v Gorici. V gorško švabobransko vojskino so nemške oblasti poklicale 550 meščanov, kjer jih je fašistični federal pozival, naj „prijateljsko sodelujejo z nemškimi sobrati, ko bo postala situacija katastrofalna.“

D O P I S I

Vsem dopisnikom in sotrudnikom!

Vsied tehničnih zaprek smo bili prisiljeni zmanjšati obseg lista in je ostalo radi tega mnogo materiala neobjavljenega. Predjdoma bodo te zapreke trajale samo kratek čas, zato naj nam dopisniki in sotrudniki še vnaprej prično pošiljajo svoje prispevke, ker bomo del prispevkov, za katere ne bo prostora v listu, objavili posebej.

Uredništvo

Volitve — odgovor Primorcev

Sovražnik enotnega odpora slovenskega naroda na Primorskem proti fašističnemu okupatorju, ali na kratko sovražnik slovenskega naroda, pa naj se skriva za plavo ali belo gardo pod kličko nekakšne „ljudske fronte za osvoboditev slovenskega naroda od komunalizma“ ali pod kakšno nekakšno „narodno ednost“ — so se skili za takšne biestece fraze samo zaradi tega, da bi uničili ednost primorskega prebivalstva, ono ednost, ki nam je potrebna, da zamoremo kljubovati vsem okupatorjem in načrtom in tudi iz njajim nekompromislnim slovenskih janičarskih hlapcev.

Ti janičarji vedo, da je prebivalstvo na Primorskem za partizansko vojsko in za OF. Znova so začeli navajati oni obabljeni slogan: kakšna nesreča nas čaka od komunalizma in da je OF komunistična. Vendar so prišli mo propozno. Ti podli sovražniki slovenskega ljudstva bi hoteli oblatiti Komunistično Partijo, ki je že vodila doslej največ in to najbolj uspešnih v borbi za osvoboditev slovenskega naroda. Namesto da bi pokazali na pravega sovražnika, na onega okupatorja, ki je preganjal na priliko S Stajerske vse slovensko duhovništvo, kričajo, da je OF sovražnik vere, ona OF, ki je dala pobudo pri zasodanju SNOŠ za ustanovitve verske komisije ter s tem pokazala vso voljo za ureditev odnosov med cerkvijo in našo narodno oblastjo. Ljudstvo na Primorske u

tudi ve, da naša partizanska vojska ne požiga cerkva in ne preganja duhovnikov, ako ostanejo ti z ljudstvom ter se ne udinjajo okupatorju in njegovim janičarjem.

Pravijo, da so komunisti narodni izdajalci, nacejajo vprašanje obrobna slovenskih mest, da bi med slovenskim in italijanskim prebivalstvom razvneli nizkotna, sovinsistična čustva ter nas zaslepi in razdvjajo, da ne bi videli pravega sovražnika ter naj nemočni pred okupatorjem.

Pod vsemi mogočimi krinkami bi nas radi spoprijateljili z okupatorjem. S filmi, ki prikazujejo narejene borbe z „banditi“, bi hoteli oblatiti našo sveto borbo, s tako „kulturo“ bi hoteli preupiti vsa zločinstva, ki nam jih je prizadejal okupator in so jih prizadejali ti janičarski psi nad našimi ljubljeni imenjem. Zakaj? Da bi zmedli naše vrste, razbili našo ednost, da bi olajšali sovražniku krvavo delo. Vendar pa prihajajo prepozno. **Primorska je že preživela enega okupatorja, preživela bo se drugega in potem bo pometla tudi s temi janičarji, s temi belo in plavogardiščinimi hlapci.**

Odgovor bomo dali z volitvami, s takimi kot v ostali Sloveniji, s katerimi bomo Primorci še enkrat manifestirali svojo enotnost in povezanost s Titovo Jugoslavijo.

J. P.

Tako se godi našim v nemški vojski

Med gornji pešadijskega tečaja v naši Officersai šoli je bil tov. A. iz Maribora, ki ga je poslala naša Poroška brigada. Njegova zgodba je samo zgodba enega od tisočih Slovencev, ki jih je Hitler mobiliziral in ki so že padli ali se padajo po ogromni svetovni hi bojnem za Tretej klah.

V 19. letu me je zaprla mariborska nemška policija in me po dvomesečnem zaporu poslala v delavnice na Dunaj. Iz delavnice so nas mobilizirali v nemške pomorske čimnice in nas poslali v Tirolo na vaje. V naši skupini je bilo 120 Slovencev s Stajerskega, ko smo se izurili, so nas poslali v marškompanijo. Naša se je Ermirala v KÖnigsbergu na Pruskem. V nje, so bi skoraj sami prusi zagrnjeni, mladi, navdušeni hitlerjanci, polni preziranja do vsega, kar ni bilo nemško. Z menoj je bilo 6 Slovencev, ki so že vsi padli. Spominjam se R. žaja Valentina iz Trbovelj, R. ka Augusta iz okolice Celja, hrofi iz Celja. Našo kompanijo so poslali na rusko fronto, na enega od osrednjih odsekov. Takrat so Rusi zavzeli Velke Luke in bile so težke borbe okoli Nevela. Na našem odseku so bile borbe v mestu Wehš. Kot pomorska čimnica smo postavljali mostove čez reke, med njimi enega čez reko Drino, ki je tako velika kot Drava. Postavljali smo mnska polja. To je bilo pomladi 1943. S Slovenem je bila prepovedana vsaka slovenska beseda, neprestano so nas psovali in zaničevali, nam dajali slabša dela in nas kaznovali z zapornim in s kogačem jarkov.

Zavljenje na fronti je bilo težko. Zimsko obleko smo dobili šele 15. marca. Spali smo v jarkih, v zaletih. Ruski jarki so bili od lji ni včas h sam 30 d 40 m. Med nami in Rusi so bila mnska polja in visoke žične ovire. Mnogo smo trpeli od ruske artilerije. Enkrat so nas tukaj neprestano 3 dni. Prdvsem pa so z artilerijo tolati nemško ozadje, komore in skid šča. Sovjetska aviacija je neprestano bombardirala in vsako noč napadala naše zaletje. Iz ruskih jarkov so nam govorili z megafonom o položaju in nas pozivali na predajo, toda kot odgovor je z čela takoj tolati nemška artilerija, da jih nismo slišali. Vsako noč so napadali sovjetski vojski naše straže. Enkrat so s puškiniimi kupiti pobili tri skupne stražarje in jim odnesli mitraljeze. Naši mitraljezi so bili z verigami prikovani ob hlode, da jih niso mogli Rusi odnesti. Na promet, zaletne komande in čimnice, so trpele od napadov sovjetstih partizanov. Rusi so s padali metali svojim partizanem hrano, orožje in sanitetni material in so imeli partizani dobro hrano. Nemci so seznad partizani in ruskim

civilnim prebivalstvom strahovito maščevali in jo trpljenje ruskega prebivalstva sploh težko popisati. V kraju, kjer so napadli partizani, so poklali v okolišu vse civilno prebivalstvo in požgali vasi. Redno so civilnemu prebivalstvu pobrali vso hrano, vso obleko in perilo in pustili ljudi lačne v prazni hiši sredi zime. Bi sem prisotni, ko so nemški bataljoni obkolili v gozdu sovjetsko partizansko skupino in uječi živo partizane. Najprej so jih silovito pretepali z debelimi gorjčakami, potem pa so jih peljali na zasneženo ravano. Tam so se morali sleči do gola in ležati na trebuhu v snegu. Po tri in tri so odvekli malo v stran ter jih streljali z brzostrelkami. Gola trupla so pustili ležati v snegu. Med mučeniki so bile tudi tri partizanke. Navzlic vsenu mučenju ni bilo slišati iz ust partizanov niti enega glasu.

Za odkrivanje min so uporabljali ruske otroke in žene, ki so se morale prijeti za roke in tako v vrsti iti preko polja. Mine so mnoge raztrgale. Rusko prebivalstvo so pretepali, mučili in streljali, kot da ne bi imeli opravka z ljudmi.

V nemški vojski sami je vladala brezobzirna in kruti disciplina. Znaki odpora so bili takoj v krvi zadušeni. Vojaki so si želeli, da bi bili ranjeni, in da bi šli v zaledje, kar pa je bilo težko. Mnoe so lahko ranjenega napodili z zdravniškega pregleda in me zasmejavali, Strahoviti teror nemških oficirjev in gestapa je stihl to vojsko, da je delovala kot stroj. Nezadovoljstvo smo videli tudi v sabotaži nemških bomb in pušk. Ročniki bomb nismo n. ali uporabljati, ker se je s alio govorilo, da je kakšen nemški vojak potegnil za vrvice in je bomba takoj eksplodirala. Male skupine nemških vojakov se niso smele kretati jo zaledju, ker so jih pobjali partizani. Na več krajih smo videli tablo z napisom: „Partizansko ozemlje“.

Eno leto in pol mi niso dali nobenega dopusta, das so ga Nemcem dajali. Koččno se mi je izpolnila želja in sem se odpeljal na dopust v Maribor. Dopuste so sploh neradi dajali, ker se ogromno mošva, posebno iz Avstrije ni vračalo več nazaj. Stajercem južno od Drave dopusta niso dajali. V Avstriji je ogromno skrivačev iz nemške vojske. Zato so jim dajali nekaj časa dopust najraje do Gradca in so morali dopustniki tam preživeti svoj odmor.

Iz Maribora sem dobil zvezo z našimi organizacijami in sem odšel v Zidansko brigado na Pohorje, kjer sem nekaj umazane lovke. „

Tovariš je sedaj star 21 let in je oficir Narodno Osvobodilne Vojske. Nedeljko

Življenje v Ljubljani

Švabobranska firma Rupnik & Komp. je v vedno večji zaganji. Zato vrši na ljubljanskem prebivalstvom vsak dan večji teror. Švabobranska tajna policija vrši ponoči hišne preiskave in aretacije ter predaja zavedne Slovencev Nemcem, da jih potem streljajo kot telce v B-gunjah.

Vendar se švabobranski dobro zavedajo, da je večina prebivalstva proti njim. Ne morejo preboteti dejstva, da je ob lškem zlomu odšlo na tisoče in tisoče ljubljanske mladine med partizane. Zato v časopisih groze „gnili“ Ljubljani, po mestu razsujajo s paradami, govorejo o novi Evropi in hitlerjevi borbi proti boljševizmu, nalepljajo kričeče lepake in podobno.

Na tromostovju in pri pošti so nameščeni zvočniki, ki oznamajo sestradanom ljubljancem Rupnikovo blagovest. Po njihovih tditvah ja na D lenjskem samo še kakih 3.000 partizanov, ki se lažni, in trgan, brez zadostne oborožve klatijo po gozdovih. Za lne očistevalne akcije da so tk pred zaključkom. Toda kadar se vrne v Ljubljano kaka avtokolona, ki je pustila na „banditskem ozemlju“ nekaj kamionov, tankov ali okoli pa v avtom bilov, tedaj gledajo ljubljanci pokvarjene avtomobile, klavne šva obrane koje pojave in zaprašene ter povajano švabske Frice. Nekaj skrbno zakritih kamionov pa vozi mrtve in ranjene. Sedaj se pokopavajo več padlih „slovenskih v tecev“ na ljubljanskem gradu, ker bi bilo za preveč grobov.

S prehramo je vedno težje. S tem, kar dolž na karte, ne moreš ne živeti ne umreti. Razboh tila se je črna borza, na kateri predvsem švabobranski po

pretranih cenah prodajajo živila, pračena v bližnjih okoliših vseh. Za kg masti plačaš 500- do 600- lir, za moko 70- lir itd. Km tje, ki so nasledili švabobrancem in b jesenski nemški ofenzivi prebežali v Ljubljano, se vedaj kesajo in z žalostjo ob praznih žel drah spominjajo lep h kmelji. Nemci jih vse pogotje odvažajo na sužnjško delo v nemške fabrike, švabobranski, a jih mobilizirajo.

S šolstvom je zelo slabo. Univerza je zaprta, srednje šole večinoma tudi, osnovne šole pa so razmščne po raznih gostilnah in večjih prostorih. Nekateri švabobranski spoznavajo svojo zmoto in bi se radi pridružili partizanom. Zato jih Nemci stano nadiraj. Švabobranec Ravnik Anton, čigar duvaik je bil zaplenjen v Zenski vasi, se prtožuje nad tem, da so jim v začetku letošnjega leta pre odv dali Nemci izhod v mesto, ker so trije pijani švabobranski trepevali partizanske pesmi po policijski uri in pret pli nelo Nemko.

Kljub vsem policijskim ukrepom so ljubljanski partizni in mladinci neumorno na delu. Še vedno se pojavljajo po vseh napisi, letaki in slovenske zastave. Paar tako se vsak dan javljajo partizanski odredi ljubljani, ki so se prihotapili mimo vseh blokov in straž.

Na polju partizanski mitraljezi v črni vasi v mešni dol Mižini Ljubljane in ko je padla Lavrica, je zavladovalo po mestu veliko navdušenja. Ljubljanci komaj pričakujejo dan, ko bo v osvobodjeni Ljubljani zavijala slovenska zastava s peterokrako zvezdo. Ta dan ni več daleč.

Biber Dušan

Padec Puričeve vlade

Puričeva emigrantska „vlada“ je podala ostavko. Kolikor se je moglo do sedaj zvedeti, je padla vsled Draže Mihailoviča in njegovega sodelovanja z okupatorjem. Začasno vodi vladne posle tričlanski odbor, ki ga sestavljajo bivši ban Šabašič, general Simović in bivši kanadski poslanik dr. Izidor Cankar.

Pomlad in partizani

Zložno se vije kočevzna pot po polju, preko vrtov, mimo hiš. Cvetočje češnje, jabolane se bleste v soncu. Trava poganja, njen vonj je vse močnejši, samo če se skloniš, začutiš to moč. Pomlad je tu, novo, spet novo življenje.

Kje pa smo mi? Koliko takih lepih časov je že prišlo in tudi šlo mimo nas dalje. Pred tremi leti smo izgubili svobodo, prišel je tujec - komaj smo se zavedli, kaj je to, izgubiti prostost. A ko je sovražna vojska zasedla naša mesta in vasi, tedaj smo začutili bolečine v srcih, naš dih je postajal pritajen, pesem pa kot da se je s svobodo vred izgubila v daljavi.

Kot silni klic je šlo preko gora in polj, da je narod stopil na stran upornikov. Ali ta znak so spoznali samo nekateri, le oni, ki so ga z vso vero pričakovali. Odšli so, organizirali, pripravljali, budili - njih moč je rasla, postajala je udarna, tujcem občutljivo nevarna...

Ko so gozdovi drugič ozeleneli, se je šumenju bukev pridružil marsikateri pesem: o trpečem, zaslužnjem narodu, o borbi, o svobodi. Vse bolj so se ti, šepetaje se sporazumevačji borci, male čete, spuščale z gora, iz gostih host v obljudene kraje. Ne samo ponoči, tudi podnevi so prišli v vasi, zaupali ljudem vse več, iskali zavednih in jih vodili s seboj.

Naslednje leto pa - močne brigade resno ogrožajo najmočnejše sovražne postojanke, držve v svoji oblasti cele pokrajine. Narod si je začel pisati zakone sam, sam jia izvaja.

Letos pa so sto in stoletne nade našega naroda še z večjo silo prišle na dan, z močjo in nujnostjo silijo k skorajšnjemu uresničenju.

Koroška in Kranjska si podajata roko čez najvišje gore, Tržaški zaliv vabi daljne Prekmurce k sebi.

Ne pozabi, slovenski narod, teh velikih sinov, zakaj čisto tvoji so, polni bratske ljubezni.

Ludvik

Najboljši dokaz

Veliko število v zadnjem času za Narodno Osvobodilno Vojsko mobiliziranih Gorenčev je najboljše sodeloval za silijno razpoloženje našega ljudstva. Sami krepki, zdravi in pogumni fantje in moške neprestano prihajajo v skupinah in posamezno k našim enotam. Nekatere pa je vseeno treba poiskati prav na domovih, da dobe korajžo za vstop v partizane. Seveda je ob takih prilikah ponekod malo nerganja in poslovnih nečnosti pri domačih. To pa se prav hitro izgledi. Nekaj dni potem jo že primaha za njimi kaka mamica ali rdečelično dekle, ki s polnim cekarjem ali celo povprašuje po hribovskih vseh po Prešernovi ali Vojkovi brigadi. „Naš fant je tam“, pravijo. „Toliko stvari je tedaj pozabil doma, ker je bil tako zmeden, zdaj pa moram za njim nositi.“ Na vprašanje, kako kaj shajajo doma, odkar je fant odšel, najčešče odgovorjajo: „Noj, seveda; pogrešamo ga, pa gre vendar laže, kot smo prej mislili.“

Tudi beli so mobilizirali ali vsaj hoteli so mobilizirati, toda le tam, do kamor sežejo iz Dolomitov njihove umazane lovke. Po poljanski vseh so lovili naše fante, dobili pa jih vsekakor niso dosti. Ljudje beže pred njimi v gozd prav tako ali še bolj prestrašeni kakor pred Nemci. Ponekod, na primer v Škofji Loki, jih ljudstvo nazivlja kratko „hlapci“. O.

Niti en vzklík, niti ena roka

Rudarji nam pišejo: Takšen prvi maj smo morali letos praznovati v Zagorju. Da se ne bi naši hitlerjevci blamirali pred Steindlom s prazno dvorano in da se mu ne bi kaj pripetilo, je dobil vsak dclavec kontrolno številko, katero je moral pred „apelom“ oddati. „Bundesfirer“ nas je kriče prepričeval o nemški zmagi, da bi Zagorjani še bolj g rati in dajali življenja za naše valpte in krvnike, nam je zatrjeval, da je Stajerska bila in bo nemška, hkrati pa je grozil oim, ki z eno roko pozdravljajo „heil“, v drugi pa drža revolver.

Popoldne so pripeljali SS-ovci v Zagorje tri mrtve partizane. Obstrelili so jih nad Zagorjem, nskar so si partizani tovarišica Vojka in tovariša Ivo Levstik - Goje in Mijo sami pogнали krogle v senca, da bi ne padli v roke SS-ovcem. Gledali smo na počez na voz nalozena trupla — glave in noge so jim visele preko leslev, — ki so jih švabski krvniki pobili in napol slekli. Voz se je ustavil sredi Zagorja, SS-ovci pa so silili ljudi, da bi hodili gledat „bandite“. Prti je morala tudi zagorjanska godba in zaigrati koracnice. — Ni Zeleni trati pa so ta dan pobrali več kmčkit družin.

Naš odgovor na vse to je bil že predpoldne na „apeluc“, kjer ni padel niti en „heil“ iz rudarskih ust in se ni dvignila niti ena roka v pozdrav.

Jože